

Ærøs ophav

Ærø er en smuk og varieret ø med 88 km² land, der afgrænser Det Sydfynske Øhav fra Lillebælt og Østersøen. Hele øen er skabt af isen der kom fra sydøst for 18-19.000 år siden og efterlod én lang bakke der i dag stikker op over havet. Ind mod Øhavet er kysten flad og fliget mens den ud mod Østersøen er lige og præget af høje, udskriddende klinter.

Ærøs historie kan føres mange år tilbage. Her er fundet rester af 10.000 år gamle bosættelser. I dag kan du opleve gamle fortidsminder, som kæmpehøje, langdysser, samt jættestuen ved Kragnæs.

I 1100 og 1200 tallet lå Ærø udsat for vendernes angreb, hvorfor kongemagten engagerede sig i øen og dens forsvar. I den forbindelse menes en stor del af Ærø at være kommet i kongens privateje, som efterfølgende skænkede dele eller hele øen til venner og familie. Det betød en omskiftelig tilværelse for øens beboere. Fra omkring 1300 tallet og helt frem til krigen i 1864 har Ærø været en del af hertugdømmet Slesvig. En relation som har præget øens nuværende kultur og afspejles blandt andet i byggestilen på huse og kirker.

Ærøs placering uden for det danske kongeriges toldmure, skabte også grundlag for et blomstrende smugleri og en levevej, som mange ærøboere ernærede sig ved.

Ærø har selvfølgelig sit eget flag, lavet af Hertug Christian omkring 1630 mens han var hertug af Ærø. Den øverste gule og nederste røde farve var Hertugens egne farver - den grønne stribe i midten symboliserer den grønne ø.

Ærøskøbing set fra Dejro

Færdsel og ophold på stien

Øhavsstien er lavet for vandrere og er markeret med afmærkningspæle hele vejen. På din tur beder vi dig vise hensyn og overholde nedenstående:

- Hele stien er åben for færdsel fra klokken seks morgen til solnedgang
- Hunde skal føres i snor
- Færdsel er på privat ejendom. Tag hensyn til ejerne, vær hensynsfuld, og smid ikke affald
- Teltovernatning skal foregå på lejr- eller campingpladser - eller andre steder, hvis ejeren giver lov
- I tilfælde af jagt kan stien være lukket, men du vil på stedet blive informeret om en alternativ rute.

Transport

Der er i alt fire færgeruter til Ærø, tre med Ærøfærgerne fra henholdsvis Faaborg, Svendborg og Rudkøbing, samt en fra Mommark på Als. Mere information får du hos Ærøfærgerne på tel. +45 6252 4000 og hos Søby-Mommark Ruten på tel. +45 6258 1717. Du kan komme rundt på Ærø med FynBus, som har rute mellem alle større byer på øen. Se køreplaner for rute 790 og 791 på www.fynbus.dk eller få yderligere information hos FynBus på tel. +45 6311 2233.

Overnatning

Ønsker du information om overnatningsmuligheder kan du kontakte Ærø Turistbureau på tel. +45 6252 1300. Du kan også besøge deres hjemmeside www.arre.dk eller www.detsydfynskeoehav.dk.

Vil du vide mere?

Vil du vide mere om Ærøs historie er du velkommen til at kontakte Ærø Museum i Ærøskøbing eller Søfartsmuseet i Marstal. Få mere information om museerne på www.oehavsmuseerne.dk.

Kolofon

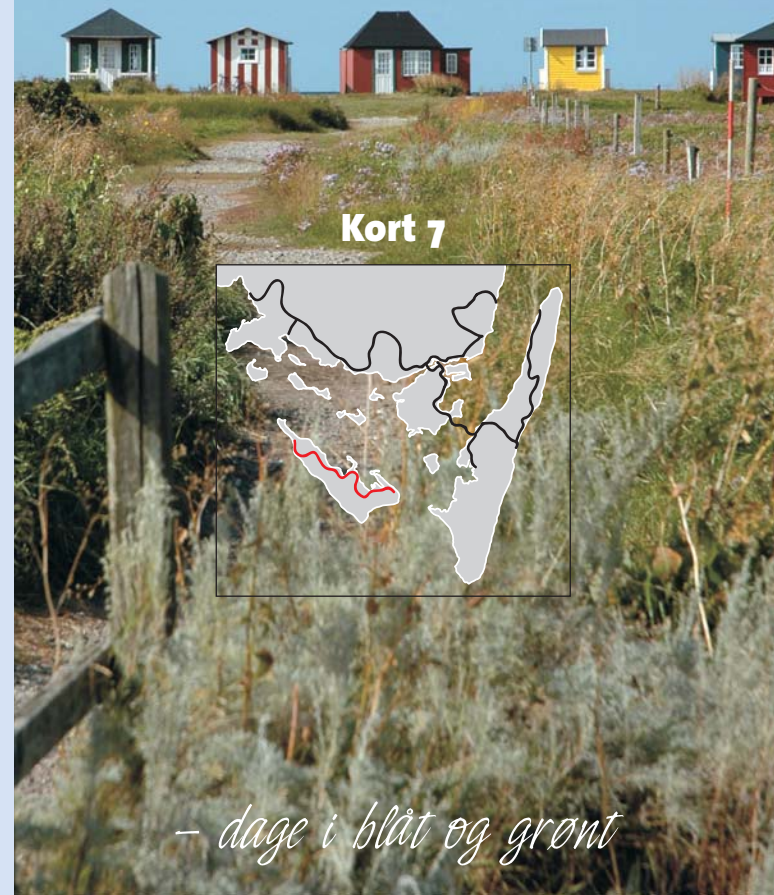
Udgiver: Ærø Kommune i samarbejde med Naturturisme I/S
Redaktion/tekst: Naturturisme I/S, Naturbureauet og Erik Møller Nielsen
Fotograf: Naturturisme I/S, Erik Møller Nielsen og Ærø Museum
Forsidefoto: Badehusene ved Vesterstrand
Kortgrundlag: Kort- & Matrikelstyrelsen
Layout/tryk: tryk team svendborg a/s

Øhavsstien

Marstal - Ærøskøbing - Søby

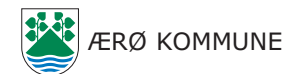
36 km

Kort 7

- dage i blåt og grønt

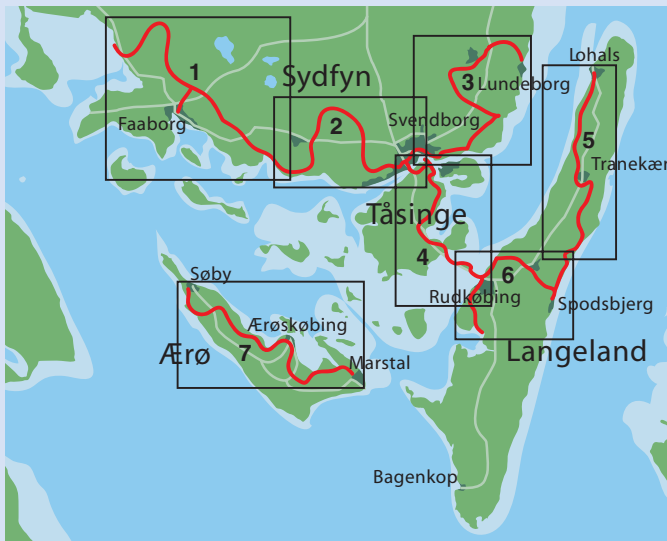
På vej mod Kraghøstue

Øhavsstien fra Marstal over Ærøskøbing til Søby – ca. 36 km

Stien fører fra skipperbyen Marstals havn og løber langs kysten ud i det åbne land, over dæmningen ved Gråsten Nor og ad bakker og snoede veje til Ærøskøbing. Herfra går stien langs kysten forbi Borgnæs og det flotte område ved Ærø Naturpark. Videre på tværs af Ærø forbi det historiske anlæg ved Søbygaard til Vitsø Nor inden stien ender i Søby. Folderen beskriver med udgangspunkt i Marstal nogle af de seværdige oplevelser undervejs.

Øhavsstien - en oplevelse for vandrerere

Øhavsstien er en 200 kilometer lang sti, som omkranser Det Sydfynske Øhav. Stien går fra Faldsled på Sydvestfyn til Lundeberg på Østfyn. Fra Lohals på Nordlangeland til Rudkøbing og videre fra Marstal til Søby.

Oversigt over Øhavsstiens forløb med angivelse af de 7 folderkort som udgives

1 Skipperbyen Marstal

Marstals særegne maritime stemning stammer fra 1700-årene hvor fiskerlejet udvikledes til en driftig søfartsby og handelsplads. Marstals nuværende huse stammer hovedsageligt fra 1800-tallet hvor op mod 200 hjemmehørende skonerter og jagter lå i vinterhavn bag den kilometerlange kampestensmole. Den er bygget i vinterperioderne 1824-1842 af lokale søfolk.

2 Enkeltbillet til Kraghøstue

Landsbyen Kraghøstue har såvel "Færgevej" som "Færgegård". Fra slutningen af 1700-tallet og frem til 1856 var her færgefart over Gråsten Nor, der dengang var en bugt, som næsten overskar Ærø.

3 Kraghøstue jættestue

Dette monument fra bonde-stenalderen er det sidste af 16 lignende ved Kraghøstue. I 1974 blev den undersøgt videnskabeligt og dernæst restaureret. Det mørke gravkammer fremstår nu som i oldtiden, dog uden forfædrenes bene/skeletrester. Den var i brug gennem 800 år - sidst for 2.400 år siden. Der er adgang til det 2 x 7 meter store kammer.

Kraghøstue jættestue

4 Noret og holmen

Ud for dæmningen fra 1856 ligger øen Nørreholm. Den lave bevoksning tiltrækker måger, terner og vadefugle i yngletiden. Fra dæmningen er der udsigt over det inddæmmede flade nor, der yderst mod syd afsluttes af det naturlige drej, der forbinder Ærøs østlige og vestlige del. Om vinteren kan du se mange andefugle på havet og foråret igennem er her brushøns, regnspøve og rylere. I noret findes en af Danmarks største bestande af den smukke orkidé Maj-gøgeurt med mere end 30.000 blomstrende eksemplarer.

5 Lille Rise

Efter det flade nor er det op ad bakke mod landsbyen Lille Rise, der havde marker helt ned til noret, da det var hav. Herfra fiskede Risebønderne og færgede sig over noret, når de skulle på indkøb i Marstal. I landsbyen ligger en lille skov plantet af staten som led i genrejsning af Ærøs skove. I mange år var Ærø - som mange andre øer - næsten træløs.

Marstal Havn

6 Vorbjerg rettersted

Mellem Lille Rise og Stokkeby går stien ad oldgamle veje. På højre hånd ligger Vorbjerg Galgebakke. Et sagnomspundet og uhyggeligt sted. På bakkekammen har ligget ikke færre end syv oldtidshøje, som i dag er svære at se, bl.a. fordi søfolk brugte kampestenene til den lange havnemole i Marstal.

7 Affolket ø

Nord for Lille Stokkeby åbenbarer sig en fantastisk udsigt over havet og småøerne. Lilleø ligger som et grønt komma i det blå hav nær Ærøs kyst. Denne lille ø købte Niels Jensen og Ane Hansdatter i 1863 af kongen for 1400 rigsdaler. Her boede folk frem til 1898.

8 Ærøskøbing - Ærøs købstad

Byen fik købstadsprivilegier og dermed eneret på al handel i 1522. 300-400 år gamle, velholdte købstadshuse ofte med karnapper ud mod gaden - i Slesvigs-skønderjysk stil - og smalle brolagte gader, gamle gadelygter og blomstrende roser forstærker idyllen. Byen blev anlagt i tidlig middelalder med de bedste betingelser for en god naturhavn med dybt vand tæt ind til kysten og i læ for vestenvinden. Søfolk og fiskere boede nær stranden mens købmandsgårdene lå længere oppe i byen. Det 200 år gamle Kogehus på havnen blev bygget fordi det var for brandfarligt at koge mad ombord på de tætliggende skibe.

Købstadshuse i Ærøskøbing

9 Badehusene og Urehoved

De små badehuse ved Vesterstrand er opført fra 1920-erne og frem. Her tager købstadens befolkning ud på gode sommerdage med medbragt mad, kaffe og øl. I dag vil det være ulovligt at bygge sådanne hytter, men de er nu kulturhistoriske værdier, en form for kystkolonihavehuse. Fra Vesterstrand har du mod nordvest udsigt til halvøen Urehoved, som oprindeligt var en ø, men gennem hundredvis af år har havet nedbrudt dele af kysten og lagt til mellem den tidligere ø og Ærø.

10 Inddæmmed borg

Fire landmænd og en advokat tog i 1856 initiativ til at gøre hav til land ved Stokkeby Nor og inddæmmede godt én km² havbugt til landbrugsjord. Ved dæmningens begyndelse ligger - 100 meter mod syd - en lille banke, med rester af middelaldervoldstedet, Borret eller Kongens bakker, som før inddæmningen var en lille ø. Voldsteder blev typisk brugt som et tilflugtssted og et forsvarsværn mod fjender.

11 Tegl og bro

Hvor en lille vej følger kysten er der i havet fundet sten, der er rester af en skibsbro, hvorfra mursten blev udskibet og kul til brændingen indskibet. Ærøskøbing sygehus er bl.a. bygget af "Borgnæssten". Lidt længere fremme, hvor vejen går ind i landet, ligger en gammel vandmølle fra 1700-tallet. Møllen kan føre sin historie tilbage til 1500-tallet dvs. mens Ærø var ejet af den slesvigske hertug Hans. Vandløbet til møllen kaldes "odderens bæk" og måske har dyret levet her. Odderen findes ikke længere omkring Fyn.

12 Vrietorn

Tidligere tiders behov for brænde og tømmer gjorde et kraftigt indhug i skovene, og Ærø var i mange år næsten træløs. Ved Borgnæs kommer du forbi resterne af det der tidligere hed "Borgnæs krat", som menes at stamme fra Ærøs oprindelige skov. I dag vokser nogle af arterne videre i to fredede hegn, hvor den mest specielle er Vrietorn (Korsved).

13 Ærø Naturpark

Grundejerne i dette smukke kuperede landskab etablerede i 2005 "Ærø Naturpark". Generøst droppede de opdyrkingen, gav offentligheden fri adgang og lod naturen vandre ind på markerne. Som et led i en naturpleje bliver området afgrænsset af kreaturer og heste. Stien fører op gennem naturparkens område, hvor landskabet og udsigten er enestående. I parkens vandhuller kan du på lune aftener i maj og juni også høre den meget sjældne klokkefrø kvække.

14 Hov-vejen til Søbygaard

Til Søbygaard måtte bønder, karle og piger gå ad lange stier. De

16 Forsvundne landsbyer

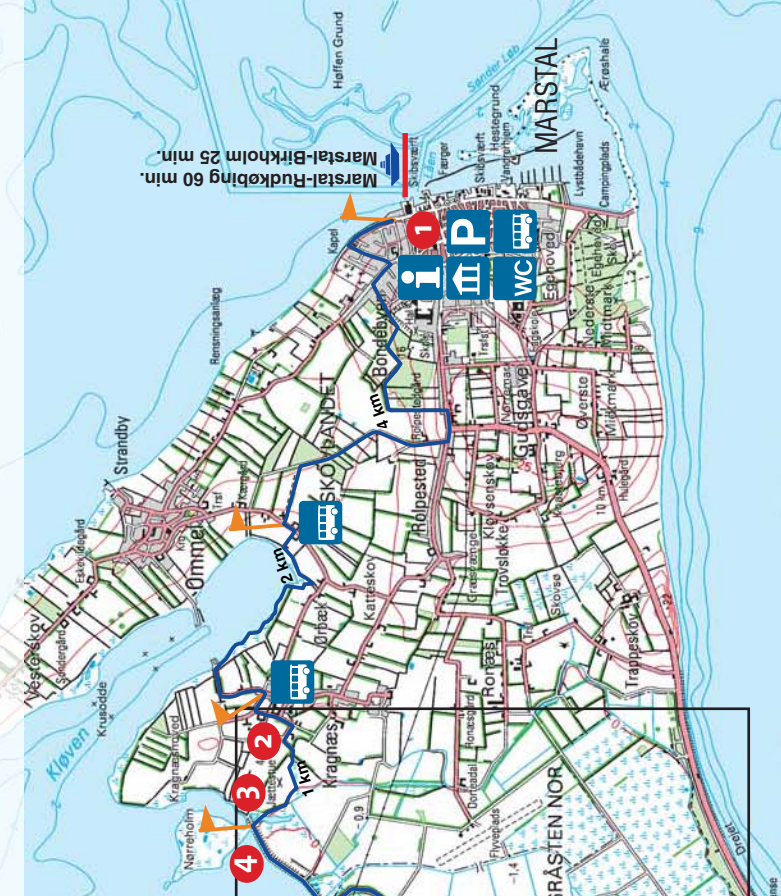
Da Vitsø Nor var en fjord, knejsede Søbygaard højt over fjorden. I læ af borgen opstod flere små, nu forsvundne landsbyer og ved bredden var en ladeplads. Tørlægningen af Noret begyndte allerede i 1788 men forhindringer, bl.a. stormfloden i 1872 betød, at Noret først blev tørlagt 1964.

17 Søby

Søby er en nyere havne- og fiskerby, der ikke byder på de samme arkitektoniske oplevelser, som i Ærøskøbing og Marstal. Men byen er driftig og har Ærøs største arbejdsplads - Søby Værft. Der er færgeforbindelser til både Faaborg og Mommark.

Ærø Naturpark

skulle arbejde for herremanden - det såkaldte hovenarbejde. De kom fra Skovbyområdet og gik hver dag frem og tilbage ad stien.

15 Søbygaard

Søby Volde og hovedgård er et renessanceherregårdsanlæg fra 1580 med imponerende kampestensætninger. Udsigten er prægtig og her blev i begyndelsen af 1100-tallet opført en stor borg i rødt tegl og træ. Den beskyttede mod de røveriske Vendere som hærgede fra søsiden. Efter at de var nedkæmpet af valdemarnerne, mistede borgen sin betydning og forfaldt, hvorefter jorden blev udlagt til fire bøndergårde. Det nuværende anlæg blev opført af hertug Hans d. yngre. Kældervælvingerne er fra den tid mens den hvide bygning er fra slutningen af 1700-tallet. Kig indenfor på Søbygaard hvor der i dag er forskellige arrangementer og udstillinger.

	Øhavsstien
	Færgerute
	Afstandsmarkering
	Seværdigheder
	Udsigtspunkt
	Turistinformation
	Parkering
	Toilet
	Bymuseum
	Bus stop
	Naturlegeplads
	Seerskilt folder udgivet

